

УВОДНО ИЗЛАГАЊЕ ДЕКАНА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА У БРЧКОМ ПОВОДОМ 120 ГОДИНА ЕКОНОМСКОГ ОБРАЗОВАЊА У БРЧКОМ

Даме и господо!

У другој половини 19. вијека, између осталих, исписане су двије значајне странице у историји образовања у Брчком. Једна је посвећена оснивању прве основне школе, а друга првој трговачкој школи у Брчком, која је почела с радом школске 1883/84. године, дакле прије 120 година. Ми смо се 6. октобра 2003. године на првом бруцошком часу у овој школској години са 300 бруцоша, а у присуству чланова Владе Брчко дистрикта БиХ и представника међународних организација, договорили да цијелу школску годину обиљежимо радно и свечано. Тим поводом, ове године на Економском факултету у Брчком гостовали су г. Питер Никол, гувернер Централне банке БиХ и истакнути њемачки професори са универзитета у Хајделбергу и Гисену; проф. др Manfred Rose и проф. др Hans Rimberg Nemmer који су имали запажена предавања из области монетарне теорије, пореске политике и макроекономије с тежиштем на тржишну економију и глобализацију. Данас, осим свечаног дијела, имамо и «Европски час» о европским интеграцијама, с веома истакнутим гостима као предавачима. Сутра ће се одржати два округла стола о чијем програму и учесницима сте обавијештени. У јуну и септембру ћемо наставити одређене активности: међународна савјетовања из рачуноводства и ревизије и спортске сусрете студената. Изузетно успјешну сарадњу у посљедњих неколико година остварили смо са УСАИД-ом чији су представници студентима прве и друге године изводили наставу о примјени свјетских стандарда у области рачуноводства и ревизије.

Оно што овом приликом треба посебно истаћи је чињеница да Трговачка школа, која је почела с радом прије 120 година, није била прва ове врсте само у Брчком, него и у БиХ. Са ове временске дистанце није тешко закључити да је одиграла огромну улогу у развоју трговине у Брчком, Босанској Посавини и Семберији. Била је то, дакле, школа регионалног карактера која је претеча каснијег вишег и високог образовања у Брчком.

Ни два свјетска, ни посљедњи рат у БиХ, нису успјели да прекину линију континуитета економског образовања на овим просторима.

Послије завршетка Првог свјетског рата у Брчком долази до школске реформе у којој се, послје скоро 40 година рада, Трговачка школа затвара (1919/1920), а умјесто ње се оснива НИЖА ГИМНАЗИЈА. Отварање Ниже гимназије наишло је на одушевљене Брчака, а укидање Трговачке школе дочекано је с великим незадовољством и горчином. Брчаци су били бескомпромисни у настојањима да се образовање за трговинску струку мора наставити. Зато су умјесто Трговачке школе тражили оснивање Трговачке академије. Текло је то мукотрпно, јер је тадашње Министарство трговине и индустрије Краљевине Југославије било против, истичући сљедеће разлоге:

«Двогодишње трговачке школе ми имамо у Марибору, Цељу, Скопљу, Битољу, Нишу, Шапцу, итд. Сва су то места по свом промету, трговинском и пословном значају јача и важнија од Брчког. Са гледишта целине значило би омашку прелазити преко свих наведених крупнијих места, па давати Брчком Трговачку академију. Треба остати при ранијем предлогу.» (Цитат из једног архивског документа.)

Какве ли ироније и нелојичности у цијелираном сјаву? Као да су Брчаци тада тражили укидање трговачких школа у Цељу, Нишу или Бишољу.

И поред ових противљења организована и добро осмишљена борба Брчака с предсједником општине Луком Елдуповићем и потпредсједником Мехмедалијом Едхемовићем на челу, потпомогнутим од Ахмета Борића из Одјељења Министарства трговине Краљевине Југославије за БиХ у Сарајеву, окончана је успјешно. Тако је у Брчком, 1923/24. године почела с радом Трговачка академија коју је, 06. септембра 1923. године отворио лично Ахмет Борић чиме је Министарство трговине и индустрије

Краљевине Југославије било стављено пред свршен чин. Наставу је у споразуму с Просвјетним одјељењем Покрајинске управе БиХ преузело особље Ниже гимназије:

1. Др Васо Зрнић, директор;
2. Марко Алагић;
3. инж. Стеван Славић;
4. Клаудија Мељшицка;
5. Мурат Синанагић – отац поштованог проф. др Мурата Синанагића који тренутно предједава овом скупу;
6. Артур Шешић.

Ово особље је изводило наставу школске 1923/24. и 1924/25. године. 1925/26. године у Трговачку академију су уписана три разреда, а за новог директора школе постављен Фрањо Павловић.

Радост Брчака у вези с Трговачком академијом трајала је само 6 година, јер школске 1930/31. године ДРЖАВНА ТРГОВАЧКА АКАДЕМИЈА ЈЕ ИЗ БРЧКОГ ПРЕМЈЕШТЕНА У БАЊУ ЛУКУ (ИЗ ДРИНСКЕ У ВРБАСКУ БАНОВИНУ).

Рјешење о томе потписује министар трговине и индустрије Краљевине Југославије Јурај Деметровић. Ово рјешење, од 25. августа 1930. године, погодило је не само Брчко него и цијелу Босанску Посавину и Семберију.

Тадашња руководства општина и трговинских комора из Брчког, Бијељине, Босанског Шамца и Градача ишла су чак и код предједника Владе Краљевине Југославије Петра Живковића и молила га да интервенише да се Трговачка академија из Брчког не премјешта у Бању Луку.

Молбе и преписке трајале су до 1939/40. године када је у БРЧКОМ ПОНОВО ОТВОРЕНА ДРЖАВНА ТРГОВАЧКА АКАДЕМИЈА КОЈА ЈЕ РАДИЛА И ТОКОМ II СВЈЕТСКОГ РАТА И НАСТАВИЛА С РАДОМ ПОСЛИЈЕ РАТА.

Школске 1950/51. године Трговачка академија добија назив: Средња економска школа, а 1958/59. године добила је нови назив: ЕКОНОМСКА ШКОЛА У БРЧКОМ. Од тада до успостављања Брчко дистрикта БиХ школа је имала неколико промјена, од промјене у имену до промјене профила образовања. Са 1.404 ученика распоређена у 51 одјељење, у десет занимања, Економска школа данас ради у изузетно добрим условима у односу на окружење.

Континуирана борба Брчака за економско образовање била је солидна основа да се 1961. године у Брчком отвори Виша економско-комерцијална школа (ВЕКШ) која је у широј регији и самом Брчком дала врло значајне кадрове за привреду и друге дјелатности.

Школу је од њеног оснивања до прерастања у Економски факултет похађало око 3.000 редовних и 9.000 ванредних студената, а дипломирало 3.500.

Три вијећа Скупштине општине Брчко 23. септембра 1976. године донијела су, једногласно, одлуку да се у Брчком оснује Економски факултет (прије 28 година) који је до 1992. године радио у саставу Универзитета у Тузли. Из познатих разлога 1992. године један број професора и сарадника бошњачке националности оснива у Тузли Економски факултет, а овај факултет наставља с радом и постаје члан Универзитета у Српском Сарајеву.

Од 1999/2000. школске године ова два факултета успјешно сарађују уз напомену да у овој згради ради и Одјељење Више пословне школе из Тузле (I степен Економског факултета у Тузли) у чијем наставном процесу учествују професори оба факултета.

У Брчко дистрикту БиХ постигнути су видни резултати који се не могу и не смију потцјењивати. Заокружен правни систем с веома израженом активношћу законодавне власти – преко 100 усвојених закона, више од 60% приватизованих државних предузећа, приватна имовина враћена 100% што је примјер за БиХ. У погледу материјалног статуса постигнут је велики успјех у свим сегментима

образовања осим у високом образовању, управо због неријешеног формално-правног статуса Факултета. Немамо закон о високом образовању у Брчко дистрикту БиХ, нити закон о универзитету да би смо се могли издвојити из састава Универзитета у којем смо од 1992/93. школске године и основати властити универзитет. Међутим, активности се воде на овом плану већ трећу годину. Учињени су одређени помаци али су неке активности на ширем плану, као што су доношење новог закона о високом образовању у БиХ, потписивање Болоњске декларације итд. успориле тај процес.

Наши студенти, њихови родитељи, наставници, сарадници, сви ми, живимо у нади да ће доћи до позитивног рјешења, јер неодрживо је да професор на Економском факултету има плату два пута мању него професор средње школе у Дистрикту (или да будем још конкретнији, да имамо плате као ложач централног гријања у средњој школи, мада професоре средње школе и ложаче изузетно цијенимо). Разлог за то је што смо на буџету РС.

У посљедњих неколико седмица Економски факултет у Брчком, Влада и Скупштина Брчко дистрикта БиХ, ОХР и Одјељење за образовање у Влади кренули су у синхронизовану акцију од које очекујемо позитиван исход. У тој активности нам пуну подршку даје и ректор Универзитета, академик проф. др Бориша Старовић уз само један људски услов: «Издвојте се из овог универзитета ако ће вам бити боље!» Да будем јасан, нама нико не оспорава издвајање из састава Универзитета у Српском Сарајеву, али издвојити се а не имати властити универзитет у Брчко дистрикту БиХ, значило би да укидамо сами себе.

За Брчко се зна и нашироко прича да има «јакo изражену душу као град». Онима који нису познавали Брчко и Брчаке, а питају се у чему се огледа та душа, одговор је, између осталог, у младости Брчког. Она је данас изражена у 3.500 средњошколаца и 1.000 студената. Само у овој згради Економске школе и Факултета је око 2.500 ученика и студената и, наравно, традиција економског образовања чију 120-годишњицу данас обиљежавамо. Ко не би био поносан на то, ко може и смије иједног тренутка то да заборави? Ми у Брчко дистрикту БиХ с правом очекујемо позитивна рјешења у закону о високом образовању БиХ и спремност Владе, Скупштине и ОХР да формално-правни и други статус Економског факултета позитивно ријеше. Оно што желим посебно истаћи је то да су бивши студенти овог факултета на истакнутим положајима у привреди и другим дјелатностима, а посебно у образовању: на мјесту професора и директора у средњим школама и на мјесту предавача, продекана и декана на факултетима. На примјер, госпођа Елизабета Дервишевић је директор Економске школе у Брчком, Нермина Синанагић, Сабина Шабановић, Милан Томић, Лејла Шерифовић, Нисвета Бећировић, Јелена Тривундић, Аница Димитријевић, Косана Божић, Савка Мојић, Сњежана Тешић итд. професори су Економске школе у Брчком. На економским факултетима у Брчком и Тузли универзитетски професори су: проф. др Кадрија Хоџић, проф. др Чедомир Љубојевић, проф. др Стеван Стевић, проф. др Сејфудин Захировић, проф. др Мустафа Синанагић, проф. др Ненад Пенезић, доц. др Момчило Пољић, доц. др Сенад Омерхоџић и други. Ако овоме додамо да је један број професора данас запослених на Економском факултету у Тузли и Брчком титуле доктора наука стекао на овом факултету: проф. др Сабихет Дрпљанин, проф. др Лазар Милићевић, проф. др Хамид Алибашевић, проф. др Младен Бодирожа, проф. др Изудин Кешетовић и други онда нам је укупни допринос овог факултета још јаснији. Кад једна институција постане синоним за околину у којој постоји и дјелује онда то о њој много говори; говори да је она успјела, да има богату и плодну традицију и да има резултате с којима се и она и њена околина поносе. Закључите сами да ли су то данас Економска школа с неколико хиљада свршених средњошколаца и Економски факултет са 1.150 дипломираних економиста, који су крајњи резултати традиције дуге 120 година.

У најкраћим цртама осврнућу се на тренутно стање. Данас на Економском факултету у Брчком студира 627 редовних и 320 ванредних студената. Факултет је и по студентском и по наставничком и сарадничком националном саставу мултиетнички. У наставном процесу је једна трећина наставника и сарадника бошњачке и хрватске националности. Национална структура студената посљедњих неколико година је битно промијењена тако да је учешће Бошњака и Хрвата 35 – 40%. На то је утицало више фактора:

- Проглашење Брчког дистриктом БиХ (на принципу Condominiuma);
- Повратак избјеглих и расељених лица у своје куће и станове;
- Промијењена национална структура наставног особља;

- Мултиетничност у основним и средњим школама, итд.

На Економском факултету у Брчком је од 1976. године па све до 1989. године организован студиј ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ. Рационализацијом високог образовања у БиХ 1988. године, на Економском факултету у Брчком је дошло до измјена наставног плана и програма и организовања економског студија под називом УПРАВЉАЊЕ ПОСЛОВНИМ ПРОЦЕСИМА – јединог таквог усмјерења у БиХ.

Школске 2000/2001. године на Економском факултету у Брчком усвојили смо нове наставне планове и програме и организовали наставу на три смјера, и то:

- I. РАЧУНОВОДСТВО И ФИНАНСИЈЕ;
- II. ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА;
- III. МЕНАЏМЕНТ.

Наша намјера била је да ове смјерове доведемо до нивоа самосталних факултета те да их удружимо у «МИНИ УНИВЕРЗИТЕТ» БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ. То је дозвољавао још увијек важећи Закон о универзитету.

У сталном радном односу је 1/3 наставника и сарадника с пуним радним временом, а 2/3 су спољни сарадници са универзитета из Бање Луке, Тузле, Београда и Новог Сада.

Овом приликом желим нагласити да нам је Економски факултет из Бање Луке посебно помогао да одржимо континуитет на чему им се искрено захваљујемо (били смо једну школску годину њихово одјељење).

Факултет располаже библиотеком која има око 10.000 књига, библиотечком читаоницом, са 2 кабинета за информатику опремљена са 50 рачунара, што је с обзиром на број студената и смјер ПОСЛОВНЕ ИНФОРМАТИКЕ још увијек недовољно. Укупан број рачунара на Факултету је 62.

И поред тешке материјалне ситуације Факултет ради на обнови и проширењу библиотечког фонда, повећању броја рачунара, а прије свега приоритет је да се повећа број наставника и сарадника у сталном радном односу. Уколико у томе не успијемо, а са овим платама је то немогуће, судбина ће нам бити све неизвјеснија јер Болоњска декларација и нови закон постављају врло јасне и оштре критеријуме.

Од прве Трговачке школе у Брчком па до Економског факултета прошло је 120 година економског континуитета, ваљда ће проћи много мање до брчанског «мини универзитета».

Кад сагледамо дуг и мукотрпан пут економског образовања у Брчком у посљедњих 120 година и резултате који су остварени, с правом би се могли оvdје позвати на Шантићеве стихове:

»Снага је наша планинска ријека,
њу никад неће уставити нико,
јер народ овај у мукама тешким,
лијека да нађе умират је свико.«

Међутим, вријеме је да умирање замијенимо лијепим животом у миру, слози, толеранцији и просперитету. Зато нам не треба много снаге већ само мало више добре воље, разумијевања и међусобног поштовања.

Брчко, 7. мај 2004. године

Декан
Проф. др Милан Томић